

Original article

2005-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Coğrafya İçerikli Konuların Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi¹

Comparative Evaluation of Geography Subjects in the 2005-2018 Social Studies Course Curriculum

Sevim Koçal ^{a, *} & Yılmaz Geçit ^a

^a Department of Turkish and Social Sciences Education, Faculty of Education, Recep Tayyip Erdoğan University, Rize, Türkiye

Özet

İnsan ve mekan arasındaki ilişki ve etkileşimi kendine özgü prensipleriyle ele alan ve uygulamalı boyutuyla bugün artık mekan yöntemi konusunda da oldukça önemli veriler sağlayan coğrafya disiplini, doğası gereği yeryüzünün en eski disiplinlerinden birini teşkil etmektedir. Bu anlayış ve realitenin bir gereği olarak coğrafya içerikli konular ülkemizde de birçok disiplinin içeriğini oluşturmaktadır. İlkokulun ilk üç sınıfında Hayat Bilgisi dersi içerisinde yer almaya başlayan coğrafi konular, 4. sınıftan itibaren 7. sınıfa kadar da Sosyal Bilgiler ders içeriklerinde önemli bir alanı teşkil etmektedir. Bu çalışmada, coğrafya içerikli konuların 4-7. sınıflarda okutulan 2005-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer alan amaç, öğrenme alanı, kazanım ve beceri öğeleri bağlamında ne ölçüde yer aldığı ve nasıl bir değişim geçirdiği tespit edilmiştir. İlgili araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun yürütülmüş olup veriler doküman analizi ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, 2005 yılı öğretim programının toplam 18 amacının 6'sı, 2018 yılındaki toplam 17 amacın 5 tanesinin coğrafya ile doğrudan veya dolaylı ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı coğrafya kazanımları sayısal olarak karşılaştırdığında 2005 yılı öğretim programından 2018 yılı öğretim programına geçildiğinde coğrafya kazanımlarının tüm sınıf düzeylerinde azaltıldığı tespit edilmiştir. Tüm bu bulgular coğrafya disiplinine ait kazanım sayısının genel anlamda yeni programda azaldığına işaret etmektedir. Ayrıca tüm bu sınıf düzeylerinde coğrafi kazanımların ağırlıklı olarak "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı içerisinde yer aldığı dikkat çekmektedir. Öte yandan coğrafya ile ilişkilendirilebilecek beceri sayısı 2005 yılı programında 4 iken 2018 yılı programında ise 9 olmuştur. Coğrafya ile ilişkili beceri sayısındaki artış coğrafya disiplininin kapsamı ve derinliği açısından olumlu değerlendirilebilir. Kazanımların önemli oranda "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında yer alması doğal karşılanırken diğer yandan coğrafya disiplininin doğası gereği diğer öğrenme alanlarıyla da daha fazla ilişkilendirilmesi beklenebilir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Kazanım, Beceri, Amaçlar, Öğrenme Alanı.

Abstract

The discipline of geography, which deals with the relationship and interaction between people and space with its unique principles and provides very important data about the spatial method with its applied dimension, is by its nature one of the oldest disciplines

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Yılmaz Geçit danışmanlığında Sevim Koçal tarafından hazırlanan "2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Coğrafya İçerikleri Bağlamında Karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tezi ve 07-09 Ekim 2022 tarihleri arasında Karabük'te gerçekleştirilen IV. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi'nde özet bildiri olarak yayınlanan "2005-2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Coğrafya İçerikli Konuların Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi" adlı çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

* Corresponding author:

Sevim Koçal, Department of Turkish and Social Sciences Education, Faculty of Education, Recep Tayyip Erdoğan University, Rize, Türkiye.
Email: svmkcll@gmail.com

on earth. As a requirement of this understanding and reality, geography-related subjects constitute the content of many disciplines in our country. Geographical topics, which begin to be included in the Life Sciences course in the first three grades of primary school, constitute an important area in the Social Studies course content from the 4th grade to the 7th grade. In this study, geography-related subjects are examined in grades 4-7. It has been determined to what extent it is included in the context of purpose, learning area, achievement and skill elements in the 2005-2018 Social Studies Course Curriculum taught in 2005-2018 classes and how it has changed. The relevant research was conducted in accordance with the qualitative research approach and the data was obtained through document analysis. As a result of the research, it was determined that 6 of the 18 objectives of the 2005 curriculum and 5 of the 17 objectives of the 2018 curriculum were directly or indirectly related to geography. When the geography achievements of the Social Studies Course Curriculum were compared numerically, it was determined that geography objectives were reduced at all grade levels when the transition from the 2005 curriculum to the 2018 curriculum was made. All these findings indicate that the number of achievements in the geography discipline has generally decreased in the new program. It is also noteworthy that geographical achievements at all these grade levels are predominantly included in the "People, Places and Environments" learning area. On the other hand, while the number of skills that can be associated with geography was 4 in the 2005 program, it was 9 in the 2018 program. The increase in the number of geography-related skills can be evaluated positively in terms of the scope and depth of the geography discipline. While it is considered natural that a significant portion of the achievements are included in the "People, Places and Environments" learning area, on the other hand, it can be expected to be more associated with other learning areas due to the nature of the geography discipline.

Keywords: Geography, Social Studies Curriculum, Earnings, Skill, Purposes, Learning Area.

Received: 02 October 2023 * **Accepted:** 11 December 2023 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiasos.2023.628.3>

GİRİŞ

Sosyal bilgiler, her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında hızlı kararlar alarak problem çözebilen etkili yurttaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı içeriği kaynaştırıp bir araya getiren ve bunu da disiplinler arası yaklaşımla kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2006: 48). Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan ve bu açıdan önemli bir konuma sahip disiplinlerden birisi olan Coğrafya; en temel ve en yalın anlamıyla bir yeryüzü bilimidir (Doğanay, 1997: 30). Başka bir tanımda ise "Coğrafya; yeryüzünün tamamında veya bir bölümünde meydana gelen fiziki, beşerî ve ekonomik olayların dağılımını, birbirleriyle olan ilişkisini, sebep ve sonuçlarını inceleyen bilimdir" olarak yer almaktadır (Özey, 2005:3). Coğrafya öğretiminin amacı, insanın içinde yaşadığı mekânı ve bu mekânla insan arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Yani, esas amaç, bu ilişkilerin hem insan hem de mekân gözetilerek sürdürülmesini, insanın mekânla dost olmasını ve dost kalmasını sağlamaktır. Dolayısıyla coğrafya şu şekilde tanımlanabilir: "Coğrafya, insan ile onun yaşadığı mekân arasındaki ilişkileri dağılım, karşılaştırma ve nedensellik ilkeleri doğrultusunda araştıran ve sonuçlar ortaya koyan bilim dalıdır" (Zeybek, 2015: 101). Coğrafyanın merkezinde insan ve mekân bulunur. İnsanın mekânla olan ilişkisi coğrafyanın ilgi alanıdır. Dolayısıyla coğrafya insan ve mekânı merkeze alarak aralarındaki

etkileşimi neden ve sonuç ilişkisi bağlamında incelemektedir. Coğrafyanın bu bakımdan disiplinler arası bir yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir (Karakuyu, 2010: 214).

Coğrafya, yaşam ile insanı bütünleştiren, onları bir bütün halinde araştıran bir bilim dalıdır. İnsanların yaşadığı dünyayı anlamalarını sağlarken aynı zamanda onu en iyi ve en verimli şekilde kullanmasını ve koruması gerektiğini öğretir (Aktaş, 2010: 40). Yani aslında coğrafya, insanlara bağımsız, çok yönlü ve yaratıcı düşünebilme, ileriye görebilme, edinilen bilgileri günlük yaşamda kullanıp uygulayabilme alışkanlığı kazandırır (Akbulut, 2004: 216).

Öğrenciler, coğrafya eğitimi ile yaşadığı mekânın temel ilkelerini tanıyabilir, coğrafyanın içerisinde yer alan bağlantıları sorgulayabilir; bununla birlikte mekânsal değerlere sahip çıkarak ekosistemin işleyişini koruyabilme sorumluluğunu kazanabilir. Coğrafi konuların öğretimi ise sosyal bilgiler dersi ile yapılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin ekonomik ve sosyal olayların, problemlerin mekânsal özelliklerini ve boyutunu analiz etmelerini sağlamakta ve çevresel konular hakkında bilgilenmelerine fırsat tanıyarak mekânsal becerilerini geliştirmektedir (Memişoğlu ve Öner, 2013: 347). Sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya disiplininden alınan yardımlar neticesinde öğrenciler coğrafya disiplinini sevmeye ve tanıma fırsatı elde etmektedirler. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde etkili vatandaş yetiştirme konusunda coğrafya öğretiminin de katkı sağlayacağı söylenebilir.

21. Yüzyılda Türkiye, yakından uzağa ilkesi doğrultusunda önce içte ve sınır komşularında sonra dünyada meydana gelen gelişmeleri dikkate alarak eğitim- öğretim alanındaki yeni yöntem ve teknikleri, yeni yaklaşımları ve bakış açılarını dikkate alarak kendine göre uyarladıktan sonra programlarını hazırlamalıdır (Akdağ, 2014: 16). Günümüz dünyası, bilimsel ve teknolojik gelişme ve değişimlerin yaşandığı bir süreç içerisinde. Bu nedenle ülkeler, bireylerinin bu değişim sürecine uyum sağlayabilmeleri amacıyla eğitim sistemlerini değişim ve gelişmelere açık tutmaktadırlar. Bu durum ise ancak eğitim programlarının sürekli sorgulanıp güncel kalması ile mümkün olabilir (Bebe, 2012: 16).

Bu doğrultuda Türkiye’de bilimsel ve teknolojik gelişmelere ayak uydurmak amacıyla program ve ders kitabı güncellemeleri yapmıştır. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programıyla birlikte davranışçı yaklaşımdan tamamen vazgeçilip yapılandırmacı yaklaşıma dayalı bir programa geçiş yapılmıştır. Böylelikle geçmişten günümüze kadar yapılan en büyük değişim ve gelişme yaşanmıştır. 2017 yılında taslak halinde yeniden düzenlenen program 2018 yılında revize edilip birtakım güncellemeler yapılarak tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulmuştur. Güncellenen program doğrultusunda sosyal bilgiler ders kitapları da yenilenmiştir. Bu çalışmada alan yazında sosyal bilgiler dersinde program incelemeye yönelik çalışmalar bulunmasına karşın 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının coğrafya içerikleri bağlamında incelenmesini kapsayan bir çalışmaya rastlanmaması literatürdeki önemli bir eksikliğe işaret etmektedir. Bu bağlamda alan yazında bir boşluk olarak tespit edilen coğrafya disiplininin her iki yılın öğretim programında bulunma durumunun ortaya koyulması ile alana katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlar yeni yapılacak çalışmalara kaynak

oluşturacaktır. Coğrafya disiplininin sosyal bilgiler dersi öğretim programları açısından incelenmesine yönelik yapılan araştırmaların az olması, bu konunun araştırmaya değer olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı coğrafya disiplininin 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında amaç, kazanım, öğrenme alanı ve beceri öğeleri bağlamında ne ölçüde yer aldığı ve nasıl bir değişimgeçirdiğinin tespit edilmesi hedeflenmiş olup coğrafya disiplininin sosyal bilgiler dersi içerisindeki yerinin ne olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda “2005 ve 2018 yılı SBDÖP’da (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda) yer alan amaç, öğrenme alanı, kazanım ve beceri öğeleri çağımızın şartları ile öğrencilerin gelişim dönemi ihtiyaçlarına göre coğrafya disiplini bağlamında nasıl ve ne şekilde değişmiştir?” sorusu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

2005-2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan coğrafya içerikli konuların öğretim programlarına nasıl yansıdığını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, araştırmanın doğasına uygun olarak nitel araştırma yaklaşımları kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2013) göre nitel araştırma; “gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi veren yazılı materyallerin analizini içermektedir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217).

Doğrudan gözlem ve görüşmenin mümkün olmadığı nitel araştırmalarda çalışmanın geçerliğini arttırmak için araştırılan problem ile ilgili yazılı ve görsel materyal ile malzemeler araştırmaya eklenebilir. Film, video, fotoğraf, resim gibi görsel malzemelerin yanında yazılı kaynaklar da nitel araştırmalarda doküman olarak kullanılabilir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli verileri oluşturur. Araştırmacı bu tür çalışmalarda, ihtiyaç duyduğu veriyi, gözlem veya görüşme yapmadan da elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada 2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının öğeleri olan amaç, öğrenme alanı, kazanım ve beceri öğeleri doküman olarak belirlenmiştir. Görüşme veya gözlem, çalışma amacına uygun olmadığı için kullanılmamıştır.

Veri Kaynağı

Araştırmanın içeriğini Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlatılan 2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programları oluşturmaktadır. İncelenen sosyal bilgiler dersi öğretim programları elektronik formatta elde edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın içeriğinde kullanılan kaynak ve materyaller aşağıdaki gibidir:

- “T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, (2005) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)”
- “T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, (2018) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)”

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 2005-2018 yılı 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programları araştırmacı tarafından temin edilmiştir. Coğrafya disiplininin 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan beceri, kazanım, öğrenme alanı öğeleri bağlamında ne şekilde aldığını ortaya çıkarmak için nitel veri toplama yöntemlerinden doküman analizine göre dokümanlar incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi yapılırken nitel araştırma yaklaşımına dayalı betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analiz türünde araştırmacı, görüştüğü ve gözlemiş olduğu fertlerin fikirlerini etkili bir şekilde aktarabilmek için doğrudan alıntılara sıklıkla yer vermektedir. Bu analiz türünde amaç, okuyucuya elde edilen bulguları düzenleyip yorumlayarak etkili bir şekilde aktarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256). Araştırmanın konusuna yönelik alan yazın taraması yapılmıştır. Araştırmada 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programları amaç, öğrenme alanı, kazanım ve beceri öğeleri bakımından incelenmiş ve bu öğelerde coğrafya disiplininin yer verilme durumu çözümlenerek her iki program arasındaki benzerlik ve farklılıklar sunulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular sistematik bir biçimde betimlenmiştir. Ardından bulgular alanda iki uzmanın görüşleri doğrultusunda yorumlanarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Güvenilirlik ve Geçerlilik

Araştırma sonuçlarının inandırıcı olması bilimsel araştırmaların önemli ölçütlerindedir. Bu nedenle güvenilirlik ve geçerlik araştırmalarda sıklıkla kullanılan iki ölçüttür. Kullanılan veri toplama araçlarının ve araştırma deseninin geçerliğini ve güvenilirliğini her araştırmacının çok dikkatli bir şekilde test etmesi ve ardından sonuçları okuyucuya rapor etmesi beklenir. Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu gibi ve olabildiğince tarafsız bir şekilde gözlemlemesi demektir (Kirk ve Miller 1986; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013: s.289). Ayrıca toplanan verilerin detaylı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının ulaştığı sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada ise geçerliğin sağlanabilmesi amacıyla ele alınan 2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programları içerikleri bağlamında olduğu biçimiyle ve yansız olarak incelenmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan analizler iki uzman görüşüne sunulmuştur. Elde edilen veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiş olup alınan uzman görüşleri doğrultusunda revizeler yapılarak çalışmaya son hali verilmiştir.

Çalışmadan etkili bir sonuç elde edebilmek için ayrıca Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü uygulanmıştır. Bu formüle göre çalışmada en az %70 düzeyinde bir tutarlılık sağlanması önemli bir veri olarak kabul edilmiştir. Çalışmada güvenilirlik formülü kullanılmış ve elde edilen veriler bu formüle göre hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Her iki öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili toplam 11 amacın 9'unda görüş birliği 2'sinde ise görüş ayrılığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda güvenilirlik formülü doğrultusunda yapılan işlem neticesinde coğrafya disiplini ile ilişkili amaçların güvenilirliği %82 olarak hesaplanmıştır. Her iki öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili toplam 111 kazanımın 101'inde görüş birliği 10'unda görüş ayrılığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda güvenilirlik formülü doğrultusunda yapılan işlem neticesinde coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların güvenilirliği %91 olarak hesaplanmıştır. Her iki öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili toplam 13 becerinin 10'unda görüş birliği 3'ünde ise görüş ayrılığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda güvenilirlik formülü doğrultusunda yapılan işlem neticesinde coğrafya disiplini ile ilişkili becerilerin güvenilirliği %77 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak Miles ve Huberman'a göre elde edilen verilerin %70'in üzerinde olması çalışma için güvenilir olarak kabul edildiğinden yukarıdaki hesaplamalar neticesinde çalışmanın güvenilir olduğu kanısına varılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının içerikleri (amaç, öğrenme alanı, kazanım, beceri) coğrafya disiplini bağlamında ele alınmış olup her iki yılın öğretim programına yansımaları yer verilmiştir.

2005 ve 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Amaç Ögesinin Karşılaştırılmasına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 1. 2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Amaçların Karşılaştırılması

2005 Yılı SBDÖP'da Yer Alan Genel Amaçlar	2018 Yılı SBDÖP'da Yer Alan Özel Amaçlar	
<p>1.Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.</p> <p>2.Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.</p> <p>3.Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.</p> <p>4.Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu,tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.</p> <p>5.Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasınısağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.</p> <p>6.Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.</p> <p>7.Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.</p> <p>8.Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.</p> <p>9.Meslekleri tanıyarak, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.</p> <p>10.Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.</p> <p>11.Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.</p> <p>12.Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.</p> <p>13.Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.</p> <p>14.Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.</p> <p>15.İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.</p> <p>16.Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.</p> <p>17.İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB, 2005: 9).</p>	<p>1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,</p> <p>2. Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,</p> <p>3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu,tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,</p> <p>4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,</p> <p>5.Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,</p> <p>6.Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,</p> <p>7.Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,</p> <p>8.Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,</p> <p>9.Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,</p> <p>10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,</p> <p>11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,</p> <p>12.Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,</p> <p>13.Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,</p> <p>14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,</p> <p>15.İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,</p> <p>16.Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,</p> <p>17.Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,</p> <p>18.Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB, 2018:8).</p>	
Toplam	17	18

*Parantez içerisindeki ilk rakam 2005 yılındaki amaç ifadesinin numarasını, ikinci rakam ise 2018 yılındaki amaç ifadesinin numarasını belirtmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yıllarındaki Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan amaç sayıları karşılaştırılmıştır. 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında genel amaçlar başlığı altında 17 amaç cümlesi yer alırken, 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında özel amaçlar başlığı altında 18 amaç cümlesine yer verildiği tespit edilmiştir. 2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programı amaçlarına sırasıyla bakıldığında (1-18); (2-1); (3-2); (4-3); (5-4); (6-5); (8-8); (9-9); (10-10); (11-11); (12-12); (14-14); (15-15); (17-17) numaralı maddelerdeki amaçlarda değişiklik olmadığı tespit edilmiş olup 14 amaç aynı şekilde yer almıştır. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki amaç 13,2018'teki programda kısmen değişikliğe uğrayıp yine madde 13'te yer almıştır. 2005 programında yer alan amaç 7 ve 16'nın 2018'teki programa gelindiğinde kaldırılıp yerine tabloda yer alan 6-7 ve 16 numaralı amaçların eklendiği görülmüştür.

Tablo 2. 2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Amaçların Coğrafya Disiplini Bağlamında Karşılaştırılması

2005 Yılı SBDÖP'da Yer Alan Coğrafya Amaçları	2018 Yılı SBDÖP'da Yer Alan Coğrafya Amaçları	
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar. 7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir. 10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar. 13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır. 16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder. 17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.	5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri 6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları 10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları 13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri, 17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri	
Toplam	6	5

*Parantez içerisindeki ilk rakam 2005 yılındaki amaç ifadesinin numarasını, ikinci rakam ise 2018 yılındaki amaç ifadesinin numarasını belirtmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yıllarındaki Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında bulunan coğrafyaya özgü amaç sayıları karşılaştırılmıştır. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplinini içeren 7 genel amaç maddesi yer alırken, 2018'teki programda ise 6 özel amaç maddesinin yer aldığı tespit edilmiştir. 2005 ve 2018 yılı amaçlarına bakıldığında (6-5); (10-10); (17-17) numaralı maddelerdeki amaçların her iki programda da aynı olduğu, 2005 yılı programında bulunan amaç 13'ün, 2018'teki programda kısmen değişikliğe uğrayıp yine madde 13'te yer aldığı görülmüştür. 2005 yılında bulunan 7 ve 16 numaralı genel amaçların 2018 yılındaki programda kaldırılarak yerine özel amaç olan 6 numaralı maddenin getirildiği görülmüştür.

Tablo 3. 2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Amaçların Coğrafya Disiplini Bağlamında Karşılaştırılması

Disiplinler	Frekans (f)		Yüzde (%)	
	2005	2018	2005	2018
Coğrafya	6	5	33.3	29.5
Diğerleri	12	12	66.6	70.5
Toplam	18	17	100	100

Tablo 3 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yıllarına ait Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında bulunan toplam amaç sayısı içerisinde coğrafya disiplinine ayrılan amaç sayısının sayısal verileri karşılaştırılmıştır. 2005 yılına ait Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında toplam 17 genel amaç içerisinde 6 tanesinin doğrudan veya dolaylı olarak coğrafya disiplinine ait olduğu geriye kalan 11 amacın ise farklı disiplinlere dağıtıldığı görülmüştür. Bu dağılımı 2018 yılı için incelediğimizde ise özel amaç sayısının 17 olduğu bu sayının 5 tanesinin doğrudan veya dolaylı olarak coğrafya disiplinine ait olduğu geriye kalan 12 amacın ise diğer disiplinlere dağıtıldığı görülmüştür. Bu dağılımlara oran olarak bakacak olursak; 2005 yılı SBDÖP’da genel amaçlar başlığı altında coğrafya disiplinine ayrılan amaç sayısının oranının %33.3 olduğu, diğer sosyal bilimlerin genel amaçlar içindeki oranının ise %66.6 olduğu tespit edilmiştir. 2018 yılı SBDÖP’da özel amaçlar başlığı altında coğrafya disiplinine ait amaç sayısının oranının %29.5 olduğu, diğer sosyal bilimlerin özel amaçlar içindeki oranının ise %70.5 olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak 2005’teki programda genel amaçlar başlığı altında coğrafya disiplinine ait amaç sayısının oranının, 2018 yılında yer alan özel amaçlar başlığı altındaki amaç sayısının oranına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum coğrafya disiplininin sosyal bilgiler dersi içindeki öneminin ne denli fazla olduğunu göstermiştir.

2005 ve 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Öğrenme Alanı Ögesinin Karşılaştırılmasına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 4. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Öğrenme Alanlarının Karşılaştırılması

NO	2005 SBDÖP	NO	2018 SBDÖP
1	Birey ve Toplum	1	Birey ve Toplum
2	Kültür ve Miras	2	Kültür ve Miras
3	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	3	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	4	Bilim, Teknoloji ve Toplum
5	Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
6	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler (4. ve 5. sınıflar)	6	Etkin Vatandaşlık
7	Güç, Yönetim ve Toplum	7	Küresel Bağlantılar
8	Küresel Bağlantılar		
9	Zaman, Süreklilik ve Değişim		
Toplam	9	Toplam	7

Tablo 4 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılları sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında bulunan öğrenme alanlarının dağılımı karşılaştırılmıştır. 2005 ve 2018 yılları sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında bulunan öğrenme alanlarının dağılımı karşılaştırılmıştır. 2005 yılı öğretim programı dokuz öğrenme alanı çerçevesinde oluşturulmuştur. “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı diğer tüm öğrenme alanlarının içerisine entegre edilmiş olup tüm öğrenme alanlarıyla ilişkilidir. 4. ve 5. sınıfta bu öğrenme alanı haricinde sekiz öğrenme alanı bulunuyorken, 6. ve 7. sınıfta “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanına yer verilmediği için yedi öğrenme alanı bulunmaktadır. 2018 yılı öğretim programı ise 7 öğrenme alanı çerçevesinde oluşturulmuştur. 2005 yılında bulunan altı öğrenme alanına (Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar) 2018 yılındaki programda da yer verildiği görülmüştür. 2005’teki programda yer alan “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ile “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı bir araya gelerek 2018’teki programda “Etkin Vatandaşlık” adıyla yer almış olup bu öğrenme alanının programa en son eklenen öğrenme alanı olduğu söylenebilir. Aynı zamanda tabloda yer almayan 2005 yılı programında her öğrenme alanının altında “üniteler” olduğu bu ünitelerin 4 ve 5.sınıflarda 8’er, 6 ve 7. sınıflarda ise 7’şer olduğu yenilenen 2018 programında ise bu ünitelerin tamamen kaldırıldığı görülmüştür.

2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların en fazla yer aldığı öğrenme alanlarının ise “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları olduğu tespit edilmiştir. Her iki öğretim programında da aynı öğrenme alanları coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum coğrafya disiplinine verilen önemin 2018 programına geçişte devam ettirildiğini ispatlamaktadır.

2005 ve 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Kazanım Ögesinin Karşılaştırılmasına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 5. 2005 ve 2018 Yılı 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Coğrafya Temalı Kazanımların Karşılaştırılması

ÖĞRENME ALANI 2005-2018	2005 Yılı 4.sınıf Coğrafi Kazanım	2018 Yılı 4.sınıf Coğrafi Kazanım
Birey ve Toplum	-	-
Kültür ve Miras	-	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.4.3.1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur. SB.4.3.2. Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır. SB.4.3.3. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur. SB.4.3.4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer. SB.4.3.5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır. SB.4.3.6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder. SB.4.3.7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur. SB.4.3.8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.	SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur. SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer. SB.4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder. SB.4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır. SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.4.4.3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.	SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıtır. SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israfetmeden kullanır.
Bilim, Teknoloji ve Toplum	4.5.6. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.	SB.4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum	-	-
Küresel Bağlantılar	SB.4.8.1. Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder. SB.4.8.2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur. SB.4.8.3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır. SB.4.8.4. Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir.	SB.4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır. SB.4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar. SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır. SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.
Etkin Vatandaşlık	-	-
Toplam	14	13

Tablo 5 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılları SBDÖP’da bulunan 4. sınıf coğrafya ile ilişkili kazanımlar doğrudan ve dolaylı olabilecek şekilde karşılaştırılmıştır. Tablo hazırlanırken 2005 yılı öğretim programındaki öğrenme alanları 2018 yılı öğretim programında ki öğrenme alanlarına karşılık gelecek şekildedir edilmiştir. Böylece her iki programın öğrenme alanları yan yana görülüp kıyaslama yapılması kolaylaştırılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 4. Sınıf coğrafya kazanımlarının sayısal olarak karşılaştırılmasına baktığımızda 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında toplam coğrafi kazanım sayısı 14 iken bu sayının 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programına gelindiğinde 13’e düşürüldüğü görülmüştür.

Kazanımları öğrenme alanı bazında incelediğimizde ise 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında; İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında kazanım sayısı 8 iken, 2018 öğretim programında kazanım sayısı 6’ya indirilmiştir. İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanının da bulunan kazanımlar doğrudan coğrafya disiplini ile ilişkilendirilmiştir. 2005 sosyal dersi bilgiler öğretim programında “SB.4.3.1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.” kazanımı 2018 yılında “SB.4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” şekliyle yerini almıştır. 2005 yılı “SB.4.3.2. Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.” “SB.4.3.3. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.” ve “SB.4.3.7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şiiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımlarına 2018 yılında yer verilmemiştir. 2005 yılı “SB.4.3.4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.” kazanımı 2018 yılında “SB.4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.” kazanımıyla değiştirilmiştir. 2005 yılı “SB.4.3.5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek, bulgularını resimli grafiklere aktarır.” kazanımı 2018 yılında “SB.4.3.4” koduyla içerik aynı şekilde verilmiştir. 2005 yılı “SB.4.3.6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.” kazanımı 2018 yılında “SB.4.3.3” koduyla içerik benzer şekliyle verilmiştir. 2005 yılı “SB.4.3.8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.” kazanımı 2018 yılında “SB.4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.” kazanımıyla değiştirilmiştir. “SB.4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.” kazanımı ise 2005 yılında olmayıp 2018 yılında ki programa yeni eklenmiştir.

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının kazanım sayısı 2005 yılında 1 iken 2018 yılında 2’ye çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında coğrafya disiplinine ait tespit edilen kazanımlar doğrudan coğrafya disipliniyle ilişkilidir. 2005’teki öğretim programında “SB.4.4.3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.” kazanımı 2018’deki programda “SB.4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.” kazanımıyla değiştirilmiştir. 2005 yılında olmayan “SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.” kazanımı 2018 yılı programına eklenmiştir.

Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında bulunan kazanım dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği de incelenerek resmleştirilmiştir. Kazanım sayısı her iki öğretim

programında da 1'dir. "4.5.6.Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır." kazanımı iki programda da yerini almıştır.

Küresel bağlantılar öğrenme alanında kazanım sayısı her iki öğretim programında 4'tür. Bu öğrenme alanında bulunan kazanımlarda doğrudan coğrafya ve disiplinlerarası formatta olabileceği tespit edilmiştir. 2005'teki öğretim programında "SB.4.8.1.Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder." kazanımı 2018 yılında "SB.4.7.1" koduyla aynı şekilde yerini almıştır. 2005 yılı öğretim programında bulunan "SB.4.8.2.Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur." ve "SB.4.8.4.Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verir." kazanımlarına 2018 yılında yer verilmemiştir. 2005 yılı "SB.4.8.3.Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşatlarının günlük yaşamlarını karşılaştırır." kazanımı 2018 yılında "SB.4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır." kazanımıyla değiştirilmiştir. 2005 yılında bulunmayan "SB.4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar." ve "SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir." kazanımları 2018 yılındaki programda yerini almıştır.

Genel olarak ise her iki öğretim programında kazanım sayısının yaklaşık olarak aynı kalmasına rağmen 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı 4. sınıf düzeyinin içerik olarak genişletildiği söylenebilir.

Tablo 6. 2005 ve 2018 Yılı 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Coğrafya Temalı Kazanımların Karşılaştırılması

ÖĞRENME ALANI 2005-2018	2005 Yılı 5.sınıf Coğrafi Kazanım	2018 Yılı 5.sınıf Coğrafi Kazanım
Birey ve Toplum	-	SB.5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan birörnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.
Kültür ve Miras	SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.	SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.
İnsanlar, Yerlerle Çevreler	SB.5.3.1. Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıtır. SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar. SB.5.3.3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir. SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir. SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. SB.5.3.6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir. SB.5.3.7. Yaşadığı bölgede doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.	SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar. SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar, etkilerine örnekler verir. SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfusve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir. SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular. SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.
Üretim, Dağıtımve Tüketim	SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder. SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir. SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir. SB.5.4.5. Ekonomideki insan etkisini fark eder.	SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder. SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıtır. SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.
Bilim, Teknoloji ve Toplum	SB.5.5.2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.	-
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum	-	-
Küresel Bağlantılar	SB.5.8.1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder. SB.5.8.2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder. SB.5.8.3. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve	SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır. SB.5.7.2. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır. SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar. SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde

	ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.	bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.
	SB.5.8.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.	
	SB.5.8.5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.	
	SB.5.8.6. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.	
Etkin Vatandaşlık	-	-
Toplam	20	14

Tablo 6 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılları SBDÖP’da bulunan 5. sınıf coğrafya ile ilişkili kazanımlar doğrudan ve dolaylı olabilecek şekilde karşılaştırılmıştır. Tablo hazırlanırken 2005 yılı öğretim programındaki öğrenme alanları 2018 yılı öğretim programında ki öğrenme alanlarına karşılık gelecek şekildedir edilmiştir. Böylece her iki programın öğrenme alanları yan yana görülüp kıyaslama yapılması kolaylaştırılmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 5.sınıf coğrafya kazanımlarının sayısal olarak karşılaştırılmasına baktığımızda 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında toplam coğrafi kazanım sayısı 20 iken bu sayının 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programına gelindiğinde 14’edüştürüldüğü görülmüştür.

Kazanımları öğrenme alanı bazında incelediğimizde ise 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında; Birey ve toplum öğrenme alanında coğrafya temalı kazanıma yer verilmemişken, 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise coğrafya temalı kazanım sayısı 1’dir. Bu kazanım dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği de incelenerek belirlenmiştir. 2018 öğretim programında; Birey ve toplum öğrenme alanının kazanım içeriğine bakıldığında “*SB.5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.*” kazanımı yer almıştır.

Kültür ve miras öğrenme alanında her iki sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım sayısı 1’dir. Bu kazanımlar dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği de incelenerek belirlenmiştir. 2005 yılında bulunan “*SB.5.2.1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.*” kazanımı 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında “*SB.5.2.2.*” koduyla aynı şekilde yerini almış sadece ülkemizin ifadesi çıkarılmıştır.

İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım sayısı 7 iken, 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım sayısı 5’e düşürülmüştür. Bu öğrenme alanında coğrafya disiplinine ait tespit edilen kazanımlar doğrudan coğrafya disipliniyle ilişkilidir. İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında

2005 sosyal bilgiler öğretim programında; “SB.5.3.1. Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.” kazanımı 2018 yılında “SB.5.3.1” koduyla aynı şekilde yerini almış kabartma haritası ifadesinin yeni programda çıkarıldığı görülmüştür. 2005 yılı “SB.5.3.2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.” kazanımı 2018 yılında da aynı şekilde “SB.5.3.2” koduyla yer verildiği görülmüştür. 2005 yılı “SB.5.3.3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.” “SB.5.3.4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.” ve “SB.5.3.6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.” kazanımlarına 2018 yılında yer verilmemiştir. 2005 yılı “SB.5.3.5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.” “SB.5.3.7. Yaşadığı bölgede doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.” kazanımları 2018 yılına gelindiğinde “SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.” “SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” kazanımlarıyla değiştirilerek yeni programdaki yerini almıştır.

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım sayısı 5 iken, 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım sayısı 3'e düşürülmüştür. Bu öğrenme alanında bulunan kazanımlar doğrudan coğrafya ve disiplinlerarası formatta olabileceği tespit edilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında; “SB.5.4.1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.” kazanımı 2018 yılında “SB.5.5.1” koduyla aynı içerikle yerini almıştır. “SB.5.4.2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.” ve “SB.5.4.5. Ekonomideki insan etkisini fark eder.” kazanımlarına 2018 yılında yer verilmemiştir. “SB.5.4.3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımı 2018 yılında “SB.5.5.2.” koduyla aynı içerikle yer verilmiştir. “SB.5.4.4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.” kazanımı 2018 yılında “SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.” kazanımıyla değiştirilmiştir.

Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya temalı kazanım sayısı 1 iken, 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya temalı kazanıma yer verilmemiştir. Bu kazanım dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği de incelenerek belirlenmiştir. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında “SB.5.5.2. Buluşların vektörel ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.” kazanımı yer almıştır.

Sonuç olarak kazanımlar incelendiğinde 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 5. sınıf düzeyinin coğrafi kazanım sayısı olarak 2005'te yer alan programdaki kazanımlara göre azaltılmış olmasına rağmen içerik olarak zenginleştirilerek ifadelerin daha sade ve kapsamlı bir şekilde programda yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7. 2005 ve 2018 Yılı 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında YerAlan Coğrafya Temalı Kazanımların Karşılaştırılması

ÖĞRENME ALANI 2005-2018	2005 Yılı 6.sınıf Coğrafi Kazanım	2018 Yılı 6.sınıf Coğrafi Kazanım
Birey ve Toplum	SB.6.1.1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.6.2.1.Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.2.Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. SB.6.2.3.Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.4.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.5.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar. SB.6.2.6.Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.	SB.6.3.1. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. SB.6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler SB.6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir. SB.6.3.4. Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
Kültür ve Miras	SB.6.3.2.Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir. SB.6.3.4.İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.	SB.6.2.1. Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. SB.6.2.5. Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.6.4.1.Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir. SB.6.4.2.Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar. SB.6.4.4.Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir. SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder. SB.6.5.3. Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.

Küresel Bağlantılar	SB.6.5.1.Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.6.5.2.Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. SB.6.5.3.Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. SB.6.5.4.Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder.	SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder. SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder. SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.
Güç, Yönetim ve Toplum	-	-
Bilim, Teknoloji ve Toplum	SB.6.7.1. Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir	SB.6.4.1.Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketlesosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.
Etkin Vatandaşlık	-	-
Toplam	18	13

Tablo 7 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılları SBDÖP’da bulunan 6. sınıf coğrafya ile ilişkili kazanımlar doğrudan ve dolaylı olabilecek şekilde karşılaştırılmıştır. Tablo hazırlanırken 2005 yılı öğretim programındaki öğrenme alanları 2018 yılı öğretim programında ki öğrenme alanlarına karşılık gelecek şekildedir edilmiştir. Böylece her iki programın öğrenme alanları yan yana görülüp kıyaslama yapılması kolaylaştırılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 6. sınıf coğrafya kazanımlarının sayısal olarak karşılaştırılmasına baktığımızda 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında toplam coğrafi kazanım sayısı 18 iken bu sayının 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programına gelindiğinde 13’e düşürüldüğü görülmüştür.

Kazanımları öğrenme alanı bazında incelediğimizde ise 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında; Birey ve toplum öğrenme alanında coğrafya temalı kazanım sayısı 1 iken 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise coğrafya temalı kazanıma yer verilmemiştir. Bu kazanım dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği de incelenerek belirlenmiştir. Birey ve toplum öğrenme alanının kazanım içeriğine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında “SB.6.1.1. Yakın çevresindeki bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu fark eder.” kazanımı yer almıştır.

İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında 2005 yılı SBDÖP’da kazanım sayısı 7 iken, 2018 SBDÖP’da kazanım sayısı 4’e düşürülmüştür. Bu öğrenme alanında coğrafya disiplinine ait tespit edilen

kazanımlar doğrudan coğrafya disipliniyle ilişkilidir. İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler öğretim programında; “*SB.6.2.1.Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.*” “*SB.6.2.6.Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.*” “*SB.6.2.7. Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.*” kazanımlarına 2018 yılında yer verilmemiştir. 2005 yılı “*SB.6.2.2.Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.*” kazanımına 2018 yılında “*SB.6.3.1*” koduyla aynı şekilde programda yer verilmiştir. 2005 yılı “*SB.6.2.3.Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak, iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.*” kazanımı 2018 yılında “*SB.6.3.4.*” koduyla programda aynı içerikle yer verilmiştir. 2005 yılı “*SB.6.2.4.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.*” “*SB.6.2.5.Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışında, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.*” kazanımları 2018 yılında “*SB.6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.*” “*SB.6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.*” kazanımlarıyla değiştirilmiştir.

Kültür ve miras öğrenme alanının kazanım sayısı her iki öğretim programında da 2 tanedir. Bu öğrenme alanında ki kazanımlar dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği incelenerek belirlenmiştir. Kültür ve miras öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler öğretim programında; “*SB.6.3.2.Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.*” kazanımına 2018 yılında “*SB.6.2.1.*” koduyla içerik aynı şekilde yer verilmiş olup ilave olarak siyasal ve ekonomik özellikler eklenmiştir. 2005 yılı “*SB.6.3.4.İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.*” kazanımına 2018 yılında “*SB.6.2.5. Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.*” şeklinde yer verilmiştir.

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının kazanım sayısı her iki öğretim programında da 3 tanedir. Bu öğrenme alanında bulunan kazanımlar doğrudan coğrafya ve disiplinlerarası formatta olabileceği tespit edilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında; “*SB.6.4.1.Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir.*” kazanımı 2018 yılında *SB.6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.*” kazanımıyla değiştirilmiştir. 2005 yılı “*SB.6.4.2.Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar.*” kazanımı 2018 yılında “*SB.6.5.3.*” koduyla aynı içerikle yer

verilmiştir. 2005 yılı “SB.6.4.4.Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır.” kazanımı 2018 yılında “SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.” kazanımıyla değiştirilmiştir.

Küresel bağlantılar öğrenme alanında 2005 öğretim programında kazanım sayısı 4 iken, 2018 öğretim programında 3’e indirilmiştir. Bu öğrenme alanında bulunan kazanımlar doğrudan coğrafya ve disiplinlerarası formatta olabileceği tespit edilmiştir. Küresel bağlantılar öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında; “SB.6.5.1.Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur.” “SB.6.5.2.Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir.” “SB.6.5.3.Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.” “SB.6.5.4.Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve iş birliği içinde olmasının önemini fark eder.” kazanımları 2018 yılında “SB.6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.” “SB.6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.” “SB.6.7.3. Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.” kazanımlarıyla değiştirilmiştir.

Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanının kazanım sayısı her iki öğretim programında da 1 tanedir. Bu kazanım bütün disiplinler ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği de incelenerek belirlenmiştir. Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanının kazanım içeriğine bakıldığında ise 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında; “SB.6.7.1. Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.” kazanımı 2018 yılında “SB.6.4.1.” koduyla içerik aynı şekilde yer verilmiştir.

Sonuç olarak, kazanımlar incelendiğinde 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 6. sınıf düzeyinin coğrafi kazanım sayısı olarak 2005’te yer alan programdaki kazanımlara göre azaltılmış olmasına rağmen içerik olarak daha geniş ve zengin bir yapıya kavuşturulduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. 2005 ve 2018 Yılı 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Coğrafya Temalı Kazanımların Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı 2005-2018	2005 Yılı 7.sınıf Coğrafi Kazanım	2018 Yılı 7.sınıf Coğrafi Kazanım
Birey ve Toplum	-	-
İnsanlar Yerler ve Çevreler	SB.7.2.1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır. SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar. SB.7.2.4. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır. SB.7.2.5. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar.	SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. SB.7.3.2. Türkiye’de nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye’nin demografik özelliklerini yorumlar. SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır. SB.7.3.4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.
Kültür ve Miras	SB.7.3.3. Osmanlı Devleti’nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı’da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir. SB.7.3.5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.	-
Bilim, Teknoloji ve Toplum	-	-
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. SB.7.5.2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.	SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.
Güç, Yönetim ve Toplum	-	-
Küresel Bağlantılar	SB.7.7.2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir. SB.7.7.3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder. SB.7.7.4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.	SB.7.7.1. Türkiye’nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir. SB.7.7.2. Türkiye’nin ilişki içinde olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanıtır. SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.
Etkin Vatandaşlık	-	-
Toplam	11	8

Tablo 8 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılları SBDÖP’da bulunan 7. sınıf coğrafya ile ilişkili kazanımlar doğrudan ve dolaylı olabilecek şekilde karşılaştırılmıştır. Tablo hazırlanırken 2005 yılı öğretim programındaki öğrenme alanları 2018 yılı öğretim programında ki öğrenme alanlarına karşılık gelecek şekilde sıralanmıştır. Böylece her iki programın öğrenme alanları yan yana görülüp kıyaslama yapılması kolaylaştırılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 7. sınıf coğrafya kazanımlarının

sayısal olarak karşılaştırılmasına baktığımızda 2005 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında toplam coğrafi kazanım sayısı 11 iken bu sayının 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programına gelindiğinde 8'e düşürüldüğü görülmüştür.

İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanının kazanım sayısı her iki programda 4'tür. Bu öğrenme alanında coğrafya disiplinine ait tespit edilen kazanımlar doğrudan coğrafya disipliniyle ilişkilidir. İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler öğretim programında; "SB.7.2.1. Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye'de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır." "SB.7.2.2. Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar." kazanımları 2018 yılında "SB.7.3.2. Türkiye'de nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye'nin demografik özelliklerini yorumlar." şeklinde değiştirilmiştir. 2005 yılı "SB.7.2.4. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır." kazanımı 2018 yılında "SB.7.3.3." koduyla içerik aynı şekilde yer verilmiştir. 2005 yılı "SB.7.2.5. Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar." kazanımı 2018 yılında "SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur." kazanımıyla değiştirilmiştir. 2005 yılında bulunmayan "SB.7.3.4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacakolumsuz durumlara örnekler gösterir." kazanımına 2018 programında yer verilmiştir.

Kültür ve miras öğrenme alanında 2005 yılı SBDÖP'da coğrafya temalı kazanım sayısı 2 iken 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise coğrafya temalı kazanıma yer verilmemiştir. Bu öğrenme alanında ki kazanımlar dolaylı olarak coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu ders kitabı içeriği incelenerek belirlenmiştir. Kültür ve miras öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler öğretim programında; "SB.7.3.3. Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir." "SB.7.3.5. Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir." kazanımlarına 2018 yılında yer verilmemiştir.

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında 2005 yılı SBDÖP'da coğrafya temalı kazanım sayısı 2 iken 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 1'e düşürülmüştür. Bu öğrenme alanında bulunan kazanımlar dolaylı olarak coğrafya ve disiplinlerarası formatta olabileceği tespit edilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 yılı sosyal bilgiler öğretim programında; "SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar." kazanımı 2018 yılında "SB.7.5.1." koduyla içerik aynı şekilde yer verilmiş olup tarih yerine geçmişten günümüze ifadesi kullanılmıştır. 2005 yılı "SB.7.5.2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir." kazanımına 2018 yılında yer verilmemiştir.

Küresel bağlantılar öğrenme alanının kazanım sayısı her iki programda 3'tür. Bu öğrenme alanında bulunan kazanımlar dolaylı olarak coğrafya ve disiplinlerarası formatta olabileceği tespit edilmiştir. Küresel bağlantılar öğrenme alanının kazanım içeriklerine bakıldığında 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında; "SB.7.7.2. Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir." kazanımı 2018 yılında "SB.7.7.1. Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir." "SB.7.7.2. Türkiye'nin ilişkide olduğu ekonomik bölge ve kuruluşları tanır." kazanımlarıyla değiştirilmiştir. 2005 yılı "SB.7.7.3. Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder." kazanımı 2018 yılında "SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir." kazanımıyla değiştirilmiştir. 2005 yılında bulunan "SB.7.7.4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır." kazanımına 2018 yılında yer verilmemiştir.

Sonuç olarak her iki programda kazanım sayısının az olmasına rağmen 2018 programında bulunan coğrafi kazanımların sayısal olarak daha da azaltıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 9. 2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Düzeylerinde Ele Alınan Coğrafya İçerikli Kazanımların Öğrenme Alanlarına Dağılımı ve Sayısal Olarak Değişiminin Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı	Sınıflar/Yıllar							
	4.Sınıf		5.Sınıf		6.Sınıf		7.Sınıf	
	2005	2018	2005	2018	2005	2018	2005	2018
Birey ve Toplum	-	-	-	1	1	-	-	-
Kültür ve Miras	-	-	1	1	2	2	2	-
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	8	6	7	5	7	4	4	4
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1	2	5	3	3	3	2	1
Bilim, Teknoloji ve Toplum	1	1	1	-	1	1	-	-
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-	-	-	-	-	-	-	-
Güç, Yönetim ve Toplum	-	-	-	-	-	-	-	-
Küresel Bağlantılar	4	4	6	4	4	3	3	3
Etkin Vatandaşlık	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	14	13	20	14	18	13	11	8

*Tablo 9'da (-) olarak belirtilen kısımlar o öğrenme alanının belirtilen yılların programında olmadığını ifade etmektedir.

Tablo 9 incelendiğinde 2005 ve 2018 yılları SBDÖP'nin tüm sınıf düzeyleri bağlamında coğrafya kazanımlarının öğrenme alanlarına dağılımı ve sayısal değişimi karşılaştırılmıştır. Kazanımlar açısından bakıldığında 4. sınıfta toplam coğrafya kazanım sayısı 2005 yılında 14 iken 2018 yılında 13'e, 5. sınıfta coğrafya kazanım sayısı 2005 yılında 20 iken 2018 yılında 14'e, 6. sınıfta coğrafya kazanım sayısı 2005 yılında 18 iken 2018 yılında 13'e, 7. sınıfta coğrafya kazanım sayısı 2005 yılında 11 iken 2018 yılında 8'e indirilmiştir.

2005 yılı 4.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları şunlardır; İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Bilim, Teknoloji ve Toplum ve son olarak Küresel Bağlantılar olmak üzere 4 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütlerle Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanlarında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

2018 yılı 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları ise şunlardır; İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Küresel Bağlantılar olmak üzere 4 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Birey ve Toplum, Kültür ve Miras ve son olarak Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir. 2005 yılı 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları şunlardır; Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Bilim, Teknoloji ve Toplum ve Küresel Bağlantılar olmak üzere 5 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Birey ve Toplum, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

2018 yılı 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları ise şunlardır; Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar olmak üzere 5 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Bilim, Teknoloji ve Toplum, Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Güç, Yönetim ve Toplum ile son olarak Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında ise coğrafya temalı kazanımların çıkarıldığı tespit edilmiştir.

2005 yılı 6.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları şunlardır; Birey ve Toplum, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Kültür ve Miras, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar, Bilim, Teknoloji ve Toplum olmak üzere 6 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

2018 yılı 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları şunlardır; Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Bilim, Teknoloji ve Toplum ile Küresel Bağlantılar olmak üzere 5 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Birey ve Toplum ile Etkin Vatandaşlık adlı öğrenme alanlarında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

2005 yılı 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları şunlardır; İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Kültür ve Miras, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar, olmak üzere 4 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Birey ve Toplum, Bilim, Teknoloji ve Toplum Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanlarında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

2018 yılı 7. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların yer aldığı öğrenme alanları şunlardır; İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar olmak üzere 3 öğrenme alanına coğrafya kazanımlarının serpiştirildiği görülmüştür. Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Etkin Vatandaşlık adlı öğrenme alanlarında ise coğrafya temalı kazanımlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 10. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Coğrafya Kazanımlarının Genel Kazanımlar İçindeki Yeri

Sınıflar	2005 Yılı Toplam Kazanım Sayısı	2005 Coğrafya Kazanım Sayısı	2018 Yılı Toplam Kazanım Sayısı	2018 Coğrafya Kazanım Sayısı
4.Sınıf	46	14	33	13
5.Sınıf	46	20	33	14
6.Sınıf	43	18	34	13
7.Sınıf	39	11	31	8
Toplam	174	65	131	51

Tablo 10 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılları SBDÖP’da tüm sınıf düzeylerinde bulunan toplam kazanım sayısı ve coğrafyaya özgü kazanım sayısı sayısal olarak karşılaştırılmıştır. 2005 SBDÖP’da bütün disiplinlerin dahil edildiği toplam kazanım sayısı 174 iken, revize edilen 2018 SBDÖP’a gelindiğinde kazanım sayısının 131’e düşürüldüğü ve kazanımların yoğunluğunun azaltılmaya çalışıldığı görülmektedir. 2005 yılı öğretim programında 63 coğrafya kazanımı yer alırken 2018 öğretim programında ise kazanım sayısı 48’e düşürülmüştür.

2005 yılı coğrafya disiplinine ait olan kazanım sayılarına bakıldığında 4. sınıf düzeyi için ayrılan 46 kazanımın 14’ü, 5. sınıf düzeyi için ayrılan 46 kazanımdan 20’si, 6. sınıf düzeyi için ayrılan 43 kazanımdan 18’i, 7. sınıf düzeyi için ayrılan 39 kazanımdan ise 11’i coğrafya disiplinine ayrılmıştır.

2018 yılı Coğrafya disiplinine ait olan kazanım sayılarına bakıldığında ise 4. sınıf düzeyi için ayrılan 33 kazanımın 13’ü, 5. Sınıf düzeyi için ayrılan 33 kazanımdan 14’ü, 6. Sınıf düzeyi için ayrılan 34 kazanımın 13’ü, 7. Sınıf düzeyi için ayrılan 31 kazanımdan ise 8’i coğrafya disiplinine ayrılmıştır.

Sonuç olarak 2018 programında coğrafyaya ait ayrılan kazanım sayısı azalmış olmasına rağmen genel oran içindeki yerine bakıldığında ise 2005 programına göre coğrafyaya ayrılan kısmın daha fazla olduğu ve bu şekilde programın daha nitelikli bir yapıya kavuşturulmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Bulunan Coğrafya Disiplini İle İlişkili Doğrudan ve Dolaylı Beceriler İle İlgili Bulgular

Tablo 10. 2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Becerilerin Karşılaştırılması

2005 Yılı SBDÖP'da Yer Alan Beceriler	2018 Yılı SBDÖP'da Yer Alan Beceriler
1. Araştırma becerisi	1. Araştırma
2. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi	2. Çevre okuryazarlığı
3. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	3. Değişim ve sürekliliği algılama
4. Eleştirel düşünme becerisi	4. Dijital okuryazarlık
5. Empati becerisi	5. Eleştirel düşünme
6. Girişimcilik becerisi	6. Empati
7. Gözlem becerisi	7. Finansal okuryazarlık
8. İletişim becerisi	8. Girişimcilik
9. Karar verme becerisi	9. Gözlem
10. Mekân algılama becerisi	10. Harita okuryazarlığı
11. Problem çözme becerisi	11. Hukuk okuryazarlığı
12. Sosyal katılım becerisi	12. İletişim
13. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi	13. İş birliği
	14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
14. Yaratıcı düşünme becerisi	15. Kanıt kullanma
15. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi	16. Karar verme
	17. Konum analizi
	18. Medya okuryazarlığı
	19. Mekân algılama
	20. Özdenetim
	21. Politik okuryazarlık
	22. Problem çözme
	23. Sosyal katılım
	24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
	25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
	26. Yenilikçi düşünme
	27. Zaman ve kronolojiyi algılama
Toplam	27

Tablo 10 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı SBDÖP'da bulunan beceriler karşılaştırılmıştır. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer verilen toplam beceri sayısı 15 iken, 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise yer verilen toplam beceri sayısının 27 olduğu tespit edilmiştir. 2005 yılında bulunan 13 becerinin doğrudan 2018 yılına aktarıldığı görülmüş olup 2018 yılı programına eklenen beceriler şunlardır; çevre okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, konum analizi, medya okuryazarlığı, özdenetim, politik okuryazarlık ve tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerilerinin eklendiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte 2005 yılı programında yer alan yaratıcı düşünme becerisinin 2018 yılındaki programda yenilikçi düşünme; bilgi teknolojilerini kullanma becerisinin ise dijital okuryazarlık becerisi olarak yer aldığı tespit edilmiştir.

2005 SBDÖP'da beceriler; genel beceriler (araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, eleştirel düşünme, girişimcilik, iletişim, karar verme, problem çözme, sosyal katılım, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ve yaratıcı düşünme becerileri) ve derse özgü beceriler (gözlem, sosyal katılım, empati, mekân algılama, değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri) olmak üzere

iki ayrı başlık altında ele alınmışken, 2018 SBDÖP’da beceriler başlığı altında böyle bir ayrıma yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 11. 2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Coğrafya İle İlişkili Doğrudan ve Dolaylı Becerilerin Karşılaştırılması

2005 Yılı SBDÖP’da Yer Alan Coğrafya İle İlişkili Beceriler	2018 Yılı SBDÖP’da Yer Alan Coğrafya İle İlişkili Beceriler
3. Değişim ve sürekliliği algılama 7. Gözlem 10. Mekânı algılama 15. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi	2. Çevre okuryazarlığı 3. Değişim ve sürekliliği algılama 9. Gözlem 10. Harita okuryazarlığı 15. Kanıt kullanma 17. Konum analizi 19. Mekânı algılama 24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama 27. Zaman ve kronolojiyi algılama
Toplam	4
	9

Tablo 10 incelendiğinde, 2005 ve 2018 yılı SBDÖP’da bulunan coğrafya disiplini ile ilişkili doğrudan ve dolaylı beceriler karşılaştırılmıştır. 2005 sosyal bilgilerdersi öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili 4 beceri yer alırken, 2018 sosyal bilgiler dersi programında ise coğrafya disiplini ile ilişkili 9 beceri olduğu görülmüştür. 2005 SBDÖP’da coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler; değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri iken 2018 SBDÖP’da bu becerilere çevre okuryazarlığı, harita okuryazarlığı, kanıt kullanma, konum analizi, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, zamanve kronolojiyi algılama becerilerinin ilave edildiği tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Bulunan Amaçlar Başlığı İle İlgili Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarındaki amaçların sayısal değerlerine bakıldığında nicel olarak kayda değer bir değişimin görülmediği söylenebilir. Çünkü 2005 yılındaki 17 amacın 6’sı coğrafya disiplini ile ilişkilendirilirken 2018 yılındaki toplam 18 amacın 5’i coğrafya disiplini ile ilişkilendirilmiştir. Toplam amaçların yaklaşık 1/3’ünün coğrafya ile ilişkili olması coğrafya disiplininin çok yönlü ve disiplinler arası boyutuyla da ağırlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir.

Akpınar ve Kaymakçı (2012) tarafından yapılan çalışmada 2005 yılı programında 17 amaçtan 2’sinin coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç nicel olarak bakıldığında yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Ancak ilişkili bulunan iki amaç çalışmada ele alınan coğrafya disiplini ile ilişkili amaçlar içerisinde yer almaktadır. Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada 2005 yılı programında 17 amaçtan 4’ünün coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç nicel olarak bakıldığında yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Ancak ilişkili bulunan dört amaç

çalışmada ele alınan coğrafya disiplini ile ilişkili amaçlar içerisinde yer almaktadır. Şahin (2017) yapmış olduğu çalışmada 2005 yılı programında 17 amaçtan 3'ünün coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç nicel olarak bakıldığında yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Ancak ilişkili bulunan üç amaç çalışmada ele alınan coğrafya disiplini ile ilişkili amaçlar içerisinde yer almaktadır.

Tüm bu sonuçlara bakıldığında coğrafya disiplini ile ilişkili amaçların nicelik olarak çalışmanın sonucuyla uymamasının nedeninin ele alınan çalışmanın diğer çalışmalara göre daha kapsamlı olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. 2018 programında yer alan coğrafya disiplini ile ilişkili amaçlara dair ise herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Bulunan Öğrenme Alanı Başlığı İle İlgili Tartışma ve Sonuç

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarındaki öğrenme alanlarının sayısal değerlerine bakıldığında 2005 yılı öğretim programı 9 öğrenme alanı çerçevesinde oluşturulmuşken 2018 yılı öğretim programı ise 7 öğrenme alanı çerçevesinde oluşturulmuştur. 2005 ve 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanımların en fazla yer aldığı öğrenme alanlarının “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları olduğu tespit edilmiştir. Her iki öğretim programında da aynı öğrenme alanlarının coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum coğrafya disiplinine verilen önemin 2018 programına geçişte devam ettirildiğini ispatlamaktadır.

Kızılcıoğlu (2006) tarafından yapılan çalışmada, üç öğrenme alanının coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu öğrenme alanları; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarıdır. Dolayısıyla bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Kızılcıoğlu ve Taş (2007) tarafından yapılan çalışmada “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarının coğrafya disiplini ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Keçe ve Meray (2011) tarafından yapılan çalışmada öğrenme alanlarının ilişkili olduğu sosyal bilim disiplinleri ele alınmış olup coğrafya disiplini ile ilişkili öğrenme alanlarının ise “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir.

Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada, coğrafya disiplini ile ilişkili öğrenme alanlarının “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Kirkit (2019) tarafından yapılan çalışmada coğrafya disiplini ile ilişkili öğrenme alanlarının “İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanları olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan

çalışma ile kısmen tutarlılık göstermektedir. Çünkü bu çalışmada “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının coğrafya disiplini ile ilişkili öğrenme alanları içerisinde yer verilmediği tespit edilmiştir.

2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Bulunan Kazanım Başlığı İle İlgili Tartışma ve Sonuç

2005 yılı 4. sınıf programındaki toplam 46 kazanımın 14’ü (%30), 2018 yılındaki toplam 33 kazanımın 13’ü (%39) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. 2005 yılı 5. Sınıf programındaki toplam 47 kazanımın 20’si (%43), 2018 yılındaki toplam 33 kazanımın 14’ü (%42) coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. 2005 yılı 6. sınıf programındaki toplam 43 kazanımın 18’i (%42), 2018 yılındaki toplam 34 kazanımın 13’ü (%38) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. 2005 yılı 7. sınıf programındaki toplam 39 kazanımın 11’i (%28), 2018 yılındaki toplam 31 kazanımın 8’i (%26) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur.

2005 yılı programında tüm sınıflarda 175 kazanımın %36’sı coğrafya ile ilişkili görülürken, 2018 yılındaki toplam 131 kazanımın %37’si coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. 2005 programından 2018 programına geçişte toplam kazanımsayısında çok ciddi bir azalmaya karşın coğrafya içerikli kazanım oranında bir azalmaya da bariz bir değişimin olmaması kazanımlar bağlamında da coğrafya ağırlığının devamına işaret etmektedir. Ancak kazanımların sınıf düzeyi ve öğrenme alanlarına dağılımlarında bir dengenin olmadığı, özellikle Etkin Vatandaşlık gibi öğrenme alanlarında da coğrafya temalı kazanımların olması beklenmektedir.

Keçe ve Merey (2011) tarafından yapılan çalışmada, programlarda tarih ve coğrafyaya ilişkin kazanımların pasta-dilim grafiklerinde geniş yer tuttukları tespit edilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Çünkü coğrafya yaşadığımız çevre ve dünya ile ilgili olduğu için öğrencilerin karşılaştıkları problemleri anlama ve bu problemleri nasıl çözebileceklerine yönelik bakış açısı kazandırmaktadır. Bu nedenle ele alınan çalışmada da kazanımlar bakımından diğer disiplinlere göre coğrafyaya daha fazla yer verildiği görülmüştür.

Aydın (2016) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı 4. sınıf programındaki toplam 46 kazanımın 9’u (%20), 5. sınıfta toplam 47 kazanımın 21’i (%45), 6. Sınıfta toplam 43 kazanımın 18’i (%38), 7. sınıfta toplam 39 kazanımın 6’sı (%15) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü çalışma diğer çalışmalara göre daha geniş kapsamda ele alınmıştır. Buna rağmen bu çalışma da da coğrafya disiplininin kazanımlar içindeki oranının bir hayli fazla oluşu disipline programda verilen önemin bir kanıtıdır.

Çiftçi ve Akça (2019) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı 4. sınıf programındaki toplam 46 kazanımın 11’i (%24), 2018 yılındaki toplam 33 kazanımın 16’sı (%48) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. 2005 yılı 5. sınıf programındaki toplam 47 kazanımın 16’sı (%34), 2018 yılındaki toplam 33 kazanımın 19’u (%58) coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. 2005 yılı 6. sınıf programındaki toplam 43 kazanımın 15’i (%35), 2018 yılındaki toplam 34 kazanımın 19’u (%56) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. 2005 yılı

7. sınıf programındaki toplam 39 kazanımın 8'i (%21), 2018 yılındaki toplam 31 kazanımın 17'si (%55) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermemektedir. Çünkü yapılan çalışmaya genel itibarıyla bakıldığında coğrafya disiplini ile ilişkili kazanım oranlarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar iki çalışma sonuçları tutarlılık göstermese de coğrafya disiplininin öğrencilerin insan ve çevre arasındaki ilişkiyi algılama ve karşılıklı etkileşimini anlamaları açısından önemli bir yere sahip olduğu kazanımların içerisinde yer verilme oranlarına bakıldığında görülmektedir.

Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı 5. sınıf programındaki toplam 33 kazanımın 11'i (%33), 6. sınıfta toplam 34 kazanımın 10'u (%29), 7. sınıfta toplam 31 kazanımın 8'i (%26) coğrafya ile ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç çalışma ile sadece 7. sınıf düzeyi açısından tutarlılık göstermektedir. Diğer sınıf düzeylerinin çalışma sonuçları ile tutarlılık göstermemesinin sebebi ele alınan çalışmanın daha kapsamlı ve ayrıntılı olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Buna rağmen sosyal bilim disiplinlerinin bir hayli fazla olduğu düşünülünce coğrafya disiplinine ayrılan kısmın yine de ne denli fazla olduğu görülmektedir.

Demir ve Oğuz Haçat (2018) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlarda genel anlamda sosyal bilim disiplinlerinden tarih ve coğrafyaya daha çok yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Çünkü coğrafya disiplini bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmek ve geçmişten günümüze çevresiyle etkileşimi sonucu meydana gelen olayları açıklamak için önemli bir yere sahiptir.

2005 ve 2018 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Bulunan Beceri Başlığı İle İlgili Tartışma ve Sonuç

2005 yılı öğretim programında yer alan toplam 15 becerinin 4'ü (%27) (değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama) coğrafya ile ilişkili bulunurken 2018 yılındaki toplam 27 becerinin 9'u (%33) (değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, çevre okuryazarlığı, harita okuryazarlığı, kanıt kullanma, konumanalizi, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, zaman ve kronolojiyi algılama) coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. Bu veriye göre programın önemli bir ayağını teşkil eden becerilerde de coğrafya disiplininin ağırlığı dikkat çekmektedir.

Kızılcıoğlu (2006) tarafından yapılan çalışmada, 2005 yılı öğretim programında gözlem, mekânı algılama, zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler olarak ele alınmıştır. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. 2005 yılı öğretim programında toplam 15 beceriden 4'ünün coğrafya disiplini ile ilişkili olması bu disiplininin sosyal bilgiler dersi içerisindeki önemine dikkat çekmektedir.

Çiftçi ve Akça (2019) tarafından yapılan çalışmada, 2005 öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler; mekânı algılama, gözlem, zaman ve kronolojiyi algılama becerileridir. 2018 öğretim programında ise coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler; kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, mekânı algılama, harita okuryazarlığı, konum analizi, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama, çevre okuryazarlığı, gözlem becerileridir. Bu sonuç yapılan çalışma ile tutarlılık göstermektedir. Her iki öğretim programında coğrafya disiplini ile ilişkili becerilerin yoğunluğu bu disiplininin ne denli öneme sahip olduğunu kanıtlar.

Taş (2019) tarafından yapılan çalışmada, çevre okuryazarlığı, gözlem, harita okuryazarlığı, kanıt kullanma, konum analizi, mekânı algılama, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama becerileri coğrafya disiplini ile ilişkilendirilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile büyük oranda tutarlılık göstermekte olup yalnızca değişim ve sürekliliği algılama ile zaman ve kronolojiyi algılama becerilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Bulut ve Kaçar (2020) tarafından yapılan çalışmada çevre okuryazarlığı, harita okuryazarlığı, konum analizi, mekânı algılama, gözlem, kanıt kullanma, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerileri coğrafya disiplini ile ilişkilendirilmiştir. Bu sonuç yapılan çalışma ile büyük oranda tutarlılık göstermekte olup yalnızca değişim ve sürekliliği algılama ile zaman ve kronolojiyi algılama becerilerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu iki araştırmaya bakıldığında değişim ve sürekliliği algılama ile zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin coğrafya disiplini ile ilişkili beceriler içerisinde yer verilmemiş olmasının sebebi ele alınan çalışmada diğer çalışmalara göre daha ayrıntılı bir literatür taraması yapıldığından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Kazanımlar sınıf düzeyi ve öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağıtılarak özellikle etkin vatandaşlık gibi öğrenme alanlarında da coğrafya temalı kazanımlara yer verilebilir.
- Beceriler, öğretim programlarının tüm sınıf düzeylerinde standart bazı kriterler doğrultusunda dağıtılabılır ayrıca bu becerilerin nasıl geliştirilebileceğine yönelik açıklamalar da yer alabilir.
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer verilen kazanım ve beceriler kısmının daha detaylı bir şekilde ele alınıp içeriğinin zenginleştirilerek bu kazanım ve becerilerin öğrencilere nasıl kazandırılacağına ilişkin açıklamalar yer alabilir.
- Kazanımların önemli oranda “insanlar, yerler ve çevreler” öğrenme alanında yer alması doğal karşılanırken diğer yandan coğrafya disiplininin doğası gereği diğer öğrenme alanlarıyla da daha fazla ilişkilendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, G. (2004). Coğrafya öğretimi ve yaratıcı düşünce. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(2), 216-222.
- Akdağ, H. (2014). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye'deki önemi. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ, (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-I* (s. 2-23). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 605- 626.
- Aktaş, S. (2010). *İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler derslerinde coğrafya konularının öğretimi: sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aydın, E. (2016). *Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafya kazanımlarına ait görsellerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bebe, H. İ. (2012). *İlköğretim kurumlarında yeni müfredat 6.sınıf sosyal bilgiler coğrafya konularının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bulut, B. ve Kaçar, (2020). Sosyal bilgiler öğretim programı ve 4-7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının coğrafya kavramları bağlamında değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 623-650.
- Çiftçi, B. ve Akça, D. (2019). 2005 ve 2018 Sosyal bilgiler öğretim programlarının coğrafi beceri ve coğrafi kazanım alanlarının karşılaştırılması. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 33-59.
- Demir, B. ve Haçat Oğuz, S. (2018). Sosyal bilim disiplinlerine göre 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki kazanımların değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(2), 27-56.
- Doğanay, H. (1997). *Coğrafya 'ya giriş I* (3.Baskı). İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Karakuyu, M. (2010). Coğrafya ve hayatboyu öğrenme. R. Özey., S.İncekara (Ed.), *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler* (s. 209-226). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Keçe, M. ve Merey, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyalbilimler disiplinlerine ve disiplinlerarası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.
- Kızılcıoğlu, A. (2006). İlköğretimin birinci kademesinde coğrafya eğitimi ve öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0(14), 81-106.
- Kızılcıoğlu, A. ve Taş, H. İ. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki coğrafya eğitimi ve öğretimi: öğrenme alanları ve kazanım boyutu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0(16), 93-108).
- Kirkit, M. (2019). *Sosyal bilimler disiplinlerinin sosyal bilgiler programlarına ve ders kitaplarına yansımaları* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- MEB, (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programları*, Web: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686> adresinden 15. 11. 2022 tarihinde alınmıştır.
- Memişoğlu, H. ve Öner, G. (2013). Sosyal bilgiler dersinde öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre coğrafya konularının öğretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 347-366.

- Özey, R. (2010). Coğrafya’da yapılandırmacı yaklaşıma göre öğretmen-öğrenci ilişkisi. R. Özey., S. İncekara (Ed.), *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler*(s. 1-8). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Öztürk, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk, (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (s. 22-48). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şahin, İ. (2017). *Ortaokul sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularının programın genel amaçlarını karşılama düzeyleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Taş, M. (2019). *5.sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin coğrafi becerilerinin geliştirilmesi: bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, T. (2019). Sosyal bilgilerin temelleri. R. Turan & T. Yıldırım, (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi ve coğrafya* (s. 140-154). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Zeybek, H. İ. (2015). Coğrafya. A. S. Bilgili, (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 95- 102). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.